

Funkcia trenčianskeho mestského komorníka v 17. storočí z pohľadu archontológie

Peter Brindza

vol. 3, 2014, 2, pp. 23-38

The function of Trenčín urban valet in the 17th century from the perspective of archontology

The municipal administration in the city of Trenčín had several different elements from most of the cities in the Kingdom of Hungary in the 17th century. One of them was represented also by the urban valet concerning the position and responsibilities within the municipal administration. He was not part of the Senate in Trenčín city, but on the other hand he fulfilled the tasks held by Burghers in other cities. At the turn of the 16th and 17th century, the valet became a permanent and integral part of Trenčín government. Due to the increase of economic power of the city and the administration as a whole, the function of urban valet was often considered as a kind of interchange stations for those who had the ambition to be selected for City Council. Those who were already there, they again cumulated interest in authorities because the urban valet organize the flow of city money; senators were trying to get often. The author of the study tries to portray the urban valet as a officer, in particular through the view of the circumstances of the election and his position, competencies and tasks entrusted within the city administration. In the present study there is also chronological overview of urban valet in the 17th century and two archontological profiles of urban valets who made a vital contribution to the population of our history.

Key words: Urban valet. Trenčín city. Archontology. 17th century.

Volený úradník zabezpečujúci hospodársku a finančnú agendu sa v našich slobodných kráľovských mestách nazýval komorník. V uplynulých desaťročiach nevenovala naša historiografia taký priestor tomuto významnému mestskému úradníkovi, ako by si zaslúžil. Je preto potrebné venovať mu v blízkej dobe náležitú pozornosť aj vzhľadom na fakt, že o dejiny miest je v súčasnosti zvýšený záujem. V minulosti sa totiž na stránkach odborných časopisov ako i v monografiách miest preferovali témy vyzdvihujúce hospodársku silu miest, no akosi sa zabúdalo na úradníka, cez ruky ktorého prechádzali všetky mestské príjmy a výdavky. Nešlo o malé sumy, nakoľko novoveké mestá predstavovali pomerne silné hospodárske centrá, preto človek volený do úradu mestského komorníka musel mať samozrejme dôveru mestskej komunity pri hospodárení so zverenými mestskými financiami. Zastávať takýto úrad si vyžadovalo človeka bezúhonného i dostatočne vzdelaného a schopného, čo na strane druhej i z neho samotného robilo významného mestského funkcionára. V našom príspevku sa zameriame na úrad trenčianskeho komorníka v turbulentnom období 17. storočia. Tohto dôležitého mestského úradníka chceme priblížiť prostredníctvom archontológie, teda vedy, ktorej úlohou je výskum úradníctva v historickom kontexte.¹

1 FALLENBÜCHL, Zoltán. Archontológia. In: KÁLLAY, István (Ed.). *Atörténelem segédtudományai*. Budapest : Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, 1986, s. 124. Na Slovensku predstavuje archontológia relatívne mladú vednú disciplínu a jej najväčšie uplatnenie sa črtá predovšetkým v mestskej, stoličnej či cirkevnej správe. K metodológii a možnostiam prezentácie archontologických výskumov pozri: FEDERMAYER, Frederik. Archontológia a jej význam pre genealogický výskum. In: *Genealogicko-heraldický hlas*, 2009, roč. 19, č. 1 – 2, s. 3-12. Doposiaľ jedinou archontologickou monografiou na Slovensku vzťahujúcou sa na mestskú správu je dielo od maďarského historika Istvána Németha, ktorý publikoval archontologické prehľady mestských funkcionárov Košíc v rokoch 1500 – 1700. Tieto prehľady však nie sú kompletne, nezachytávajú celý byrokratický aparát, ale

V prameňoch k mestu Trenčín je dochovaných viacero pomenovaní funkcie komorníka, najčastejšie vystupuje v účtovných registroch a v protokoloch mesta ako „camerarius“, zriedkavo aj pod názvom „camerarius seu generalium proventuum perceptor“,² alebo iba zjednodušene „perceptor“.³ Ojedinele sme ho zachytili aj s názvom „rationista“.⁴ V dobovej slovenčine sa nazýval „komorass“.⁵

Skutočnosť, že v prameňoch vystupuje ako komorník, ale aj ako perceptor či rationista, nie je náhodná. Trenčiansky mestský komorník totiž zabezpečoval výber daní a poplatkov, bol aj hlavným účtovníkom mesta, zodpovedným za celkový stav mestskej pokladnice.⁶ Okrem toho plnil funkciu predstaveného nižším hospodárskym úradníkom a zamestnancom mesta, ktorí sa nejakým spôsobom spolupodieľali na výbere mestských dôchodkov (fiziernici, inšpektori trhov, jatiek, kostolov, škôl, výbercovia mostných a trhových poplatkov atď.).⁷ Zároveň priamo zabezpečoval aj niektoré hospodárske činnosti, prípadne na ne dohliadal. V jeho osobe sa tak spájala funkcia dvoch samostatných hospodárskych úradníkov – perceptor a v zmysle výbercu peňažných dávok a poplatkov, no zároveň aj úradníka zabezpečujúceho chod mestského hospodárstva ako takého – mešťanostu, ktorý v Trenčíne až do 30. rokov 18. storočia absentoval. Trenčianska mestská samospráva bola v tomto smere špecifická. V iných mestách bola agenda, ktorú v Trenčíne zabezpečoval mestský komorník, rozdelená. Napríklad v Bratislave, Pezinku a ďalších uhorských slobodných kráľovských mestách fungoval v mestskej správe mešťanosta, ktorý tu vykonával hospodárske záležitosti,⁸ kým finančné hospodárenie mesta bolo v kompetencii komorníka či richtára, ktorí podávali aj záverečné vyúčtovanie.

Do prelomu 16. a 17. storočia sa tento post v Trenčíne pravdepodobne neobsadzoval pravidelne každý rok, čo by naznačovalo, že funkcia komorníka nebola ešte stála a jeho kompetencie plne unifikované. Naznačuje to aj malé množstvo zachovanej účtovnej agendy mesta, ktorá sa v 16. storočí sústreďovala prevažne len na výber základných poplatkov od poddanských obcí, samotných daňovníkov v Trenčíne, mostných a tridsiatkových poplatkov,

iba vybranú časť (richtára, senátorov a členov vonkajšej mestskej rady) a úplne sú tu opomenuté kompetencie a postavenie jednotlivých funkcionárov v rámci mestskej administratívy, či porovnanie s inými mestami. Bližšie pozri: NÉMETH, H. *István. Kassa város archontológiája : Birák, belső és külső tanács 1500 – 1700*. Budapest : Szentpétery Imre Történettudományi Alapítvány, 2006. 326 s. Ucelenejšie archontologické prehľady mestského úradníctva na Slovensku začali vychádzať len prednedávnom, k Bratislave pozri práce od Frederika Federmayera, k Pezinku, Modre a Svätému Juru predovšetkým od Michala Duchoňa a k Trenčínu od Petra Brindzu. Osobitne tieto štúdie necitujeme. Staršie prehľady sa dajú nájsť aj v monografiách jednotlivých miest.

2 Štátny archív (ďalej ŠA) Bratislava, pobočka (ďalej pob.) Trenčín, fond (ďalej f.) Magistrát Trenčín (ďalej MG TN), Príjmy a výdavky 1663 – 1665, nespr., inštrukcia pre komorníka z roku 1663. ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Príjmy a výdavky 1666 – 1668, nespr., inštrukcia pre komorníka z roku 1667.

3 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Príjmy a výdavky 1645 – 1649, nespr., fascikel ročník 1646.

4 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Protokol z rokov 1578 – 1585, signatúra (ďalej sign.) KN/I – 2, rok 1579, s. 43–44.

5 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Príjmy a výdavky 1676 – 1677, nespr., fascikel ročník 1676. V iných mestách sa mestský komorník mohol označovať v dobovej slovenčine aj ako „rubčí“ či „výberčí“. V Trenčíne sme nenašli v skúmanom období doklad o tom, že by sa tu tieto termíny ujali.

6 ŠTIBRANÝ, Vojtech. Príspevok k dejinám administratívy mesta Trenčína do roku 1870. In: *Sborník archivních prací*, 1956, roč. 6, č. 1, s. 73.

7 ŠTIBRANÝ, V. Príspevok k dejinám..., s. 75.

8 HRUBALA, Martin – POSPECHOVÁ, Petra – WITTGRÜBER, Peter. *Vslužbách mesta : Z vývoja pezenskej samosprávy v 17. – 19. storočí*. Pezinok : Mestské múzeum Pezinok a mesto Pezinok, 2005, s. 43.

ako aj poplatkov od mestskej váhy.⁹ Tie vyberali príslušní úradníci zodpovední priamo richtárovi, prípadne mestskému notárovi a v konečnom dôsledku celej mestskej komunite.

V druhej polovici 16. storočia sa už komorník v Trenčíne postupne stával trvalou súčasťou mestskej správy. Bolo potrebné presne definovať jeho úlohy a kompetencie vo vzťahu k mestu a ostatným úradníkom, preto mestská rada vypracovala a prijala inštrukcie, podľa ktorých komorník vykonával svoju činnosť. Zachovali sa už z rokov 1589 a 1592,¹⁰ čo nepochybne súvisí s celkovým nárastom hospodárskej a finančnej agendy mesta koncom 16. a počiatkom 17. storočia. Z tohto obdobia sa zachovala aj prísaha, ktorú skladal pri uvedení do úradu, jej znenie pochádza z roku 1579.¹¹

Zo 17. storočia už máme správy, že komornícka funkcia sa obsadzovala voľbou spomedzi štyroch kandidátov. Na reštaurácii magistrátu dňa 29. decembra 1640 sa o tento úrad menovite uchádzali Daniel Petrovicius, Andrej Černey, Ján Kotúč a napokon Ján Vrana, ktorý bol tamojším mešťanstvom napokon aj zvolený na nadchádzajúci rok 1641.¹² Z reštaurácie, ktorá sa konala 29. decembra 1643, máme aj konkrétne údaje o výsledku hlasovania o funkciu komorníka. V tom čase sa o úrad uchádzali taktiež štyria kandidáti. Štefan Ďurďoviansky s počtom päť získaných hlasov skončil na poslednom mieste, kandidáta Pavla Odríka podporilo v hlasovaní jedenásť mešťanov, druhý s počtom sedemnást hlasov skončil Andrej Černey a do úradu bol so značným náskokom zvolený napokon Ján Kotúč, ktorého podporilo štyridsaťštyri mešťanov.¹³ Netradičná voľba sa konala dňa 27. decembra 1655, kedy sa o komornícky post uchádzali Andrej Portitoris, Andrej Kubínsky, Andrej Kubranský a napokon Ján Zahronský. Nakoniec sa však o nich ani nehlasovalo a miesto zaujal senátor Ján Burian, ktorý na danú pozíciu ani nekandidoval,¹⁴ čo len dokazuje existenciu istých anomálií, ktoré sa z času na čas objavili pri reštaurácii magistrátu.

Keďže s nárastom kompetencií sa postupne zvyšoval i význam jeho úradu, funkcia mestského komorníka patrila už v 17. storočí k tým prestížnejším, čomu zodpovedal i záujem miestnych rodov o jej získanie. Na základe podrobnej archontologickej analýzy trenčianskeho magistrátu v 17. storočí vyplynulo, že do úradu komorníka sa pomerne často dostávali osoby, ktoré mali vyššie ambície v mestskej správe. Komornícky úrad predstavoval často akúsi prestupovú stanicu pre tých, ktorí ešte nemali miesto v senáte, pretože odtiaľ už bolo možné pomerne ľahko zaujať miesto v užšej mestskej rade.¹⁵ Pravda, len

9 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Rationes 1500 – 1648; 1549 – 1561, nespr.

10 ŠTIBRANÝ, V. Príspevok k dejinám..., s. 74-75.

11 Jej znenie z konca 16. storočia bolo nasledovné: *Juramentum Rationistae. Prizisaham panu Bohu, Otczy, y Synu, y Duchu Swatemu, wsse gednemu hospodinu, ze wurzadu kamerastwi, na ktery sem wystawen, aneb wolen, Rychtarzi a Raddny(m) y wssy obczy Miesta tohoto, wernu pilnost westi a porzadne duochocky podle vrbarze zbirati a gine vzitky obmysleti kterakby obec w dobre(m) rostla. Paklibych znamenal odkud budto sskodu neb osoh prizdat powinen budu oznamit z przigmu a vtrat sprawedliwy pozor drzeti, zadneg sskody sam neczynity ani ginemu dopustit, nez wsselgak obeczne dobre wyhledawat. Awedle Instrukcie ktera im dana bude wewsse(m) se sprawowati a chowati ato neopusszet ani pro przizem, ani pro neprizem, ani p(ro) dary ani pro bazen ani pro zadnu ginu wiecez tak mi pan Buoh pomahag. Na konci 17. storočia v rámci rekatolizačných snáh do nej na začiatok a koniec pridali pasáž o blahoslavennej Panne Márii a všetkých Božích svätých.*

12 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Správa mesta 1695 – 1849, neusporiadané, záznam z volieb zo dňa 29. decembra 1640.

13 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Správa mesta 1695 – 1849, neusporiadané, záznam z volieb zo dňa 29. decembra 1643.

14 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Správa mesta 1695 – 1849, neusporiadané, záznam o voľbe 27. decembra 1655.

15 BRINDZA, Peter. *Genealogický pohľad na trenčianske mestské elity v 17. storočí* [Dizertačná práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra archívniectva a PVH, 2014, s. 76. Podobne to fun-

v prípade, že sa v komorníckej funkcii kandidát osvedčil a v tom čase sa zároveň uvoľnilo miesto i v senáte. Zvyčajne však ten istý človek zotrval v úrade jeden či dva roky, iba máloktorých máme doložených ako komorníkov dlhšie obdobie. Pomerne rýchlym kariérnym postupom prešiel napríklad Mikuláš Mako, ktorý bol v roku 1603 členom vonkajšej mestskej rady Trenčína, v nasledujúcom roku zaujal už miesto mestského komorníka, až sa napokon v roku 1605 dostal do senátu.¹⁶ Samozrejme, nie vždy bol kariérny postup takýto rýchly. Leonard Čál zo širšej mestskej rady Trenčína bol v roku 1618 vyvolený na post mestského komorníka, avšak v nasledujúcom roku neobsadil okrem miesta v nevýznamnej širšej mestskej rade žiadnu inú funkciu. Príležitosť na kariérny postup sa mu ale naskytla už v roku 1620, kedy sa definitívne začlenil do užšej mestskej rady Trenčína. Ako senátor potom pôsobil v rokoch 1620 – 1627 a svoju kariéru zavŕšil v roku 1628 v úrade richtára, kedy zároveň 15. novembra v tejto funkcii aj zomrel.¹⁷

Celkom opačný príklad predstavuje Ondrej Sívý, český exulant a bohatý puškársky majster usadený v Trenčíne. Keď ho na reštaurácii magistrátu vyvolili na nadchádzajúci rok 1651 za mestského komorníka, zaplatil radšej značnú sumu 800 zlatých a mestu vypožičal ďalších 200 zlatých, len aby nemusel zastávať mestské úrady, vrátane toho komornického.¹⁸

Z puškárkeho remesla dosahoval veľké príjmy a z tohto pohľadu znamenalo pre neho remeslo viac ako miesto v úradníckom aparáte mesta. Jeho synovia Baltazár i Zachariáš Síví na rozdiel od neho už miesto v orgánoch mesta neodmietli, práve naopak, prejavovali snahu o najlukratívnejšie pozície. Najmä Baltazár Sívý (†1695) sa z miesta mestského komorníka (1670) prepracoval v sedemdesiatych, osemdesiatych a prvej polovici deväťdesiatych rokov 17. storočia na senátora a roku 1688 sa mu i napriek silným rekatolizačným snahám zo strany Viedne podarilo obsadiť funkciu trenčianskeho richtára.¹⁹ Jeho brat Zachariáš Sívý z významnejších funkcií získal roku 1679 taktiež najskôr komornícky post,²⁰ o rok neskôr bol už jedným z dvoch mestských kapitánov²¹ a jeho kariéra by v Trenčíne zaiste napredovala, ak by sa v tom čase nevysťahoval do Kremnice.

govalo pravdepodobne aj v iných mestách, no podrobnejšie výsledky prinesie až budúci výskum. Konkrétny prípad sme však zaznamenali napríklad v Trnave, kde Baltazár Partinger, povolaním lekárnik, predtým ako sa dostal roku 1628 do senátu, zastával najskôr po viac rokov funkciu mestského komorníka, kde získal potrebné skúsenosti. Neskôr sa mu podarilo preniknúť i do kráľovských služieb. FEDERMAYER, Frederik. Gašpar Partinger (†1630). *Osudy a kariéra kráľovského úradníka na prelome 16. a 17. storočia*. In: KLIMEKOVÁ, Agáta – AUGUSTÍNOVÁ, Eva (Eds.). *Ján Jessenius. Slovník na panovníckých dvoroch*. Martin : SNK, 2012, s. 230.

16 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Protokoly z rokov 1602 – 1606, škatuľa (ďalej šk.) 4, sign. KN/I-12 – 14, zoznamy funkcionárov z rokov 1603 – 1606.

17 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Protokoly z rokov 1618 – 1629, šk. 6 – 7, sign. KN/I-20 – 27, zoznamy funkcionárov z rokov 1618 – 1628.

18 INDRA, Bohumír. Valašskomeziříčský kronikář, trenčínsky puškař Ondřej Sívý a jeho rod na Slovensku. In: *Zpráva o ostravské pobočce Genealogické a heraldické společnosti v Praze při Domu kultury pracujících Vítkovic v Ostravě*, 1981, roč. 3, č. 2 – 3, s. 3.

19 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Protokoly z rokov 1665 – 1655, šk. 11 – 13, sign. KN/I-33 – 38, zoznamy funkcionárov z rokov 1670 – 1695.

20 BRINDZA, Peter. Príspevok k problematike výskumu mestských elit v 17. storočí (na príklade Trenčína). In: *Biografické štúdie*, 2013, roč. 36, s. 214.

21 BRINDZA, Peter. Mestskí kapitáni Trenčína v storočí stavovských povstaní. In: *Vojenská história*, 2014, roč. 18, č. 1, s. 40.

Komorník ako funkcionár patril k popredným výkonným predstaviteľom mesta a za istých okolností ho možno priradiť k mestskej elite.²² Spolu s ďalšími volenými zamestnancami (notár, kapitáni, fiškál) predstavoval zložku, ktorá priamo ovplyvňovala život a dianie v meste, preto nemecká literatúra používa pre túto skupinu označenie „Führungsschicht“.²³ V Trenčíne komorník nebol súčasťou užšej mestskej rady, no veľakrát sa v nej nepriamo ocitol, nakoľko senátori pomerne často obsadzovali tento post. Vo všeobecnosti by sme mohli povedať, že počet komorníkov, ktorí boli zároveň aj senátormi, dosahoval v 17. storočí až cca 50%-ný podiel. Zo zachovaného archívneho materiálu nemožno s určitosťou hovoriť o nejakom úzuse, podľa ktorého by senátori boli za komorníkov volení pravidelne každý druhý rok, pričom by sa o tento post delili so zástupcami vonkajšej mestskej rady, ako tomu bolo v prípade mestských kapitánov.²⁴ Pravdepodobne tu išlo skôr o snahu senátorov mať väčší vplyv na dianie v meste a o kumuláciu dôležitých mestských úradov. Toto tvrdenie je ale potrebné brať s istou rezervou, nakoľko priamy písomný doklad, na základe ktorého by bolo možné jednoznačne určiť spôsob obsadzovania komorníckej pozície, sme v archívnom materiáli zatiaľ nenašli.

Zreteľne ubudlo komorníkov zastávajúcich zároveň aj senátorskú funkciu až dôsledkom Vešeléniho sprisahania, kedy zo strany kráľa a najmä Uhorskej komory dochádza k vynútenej regulácii v zložení mestských rád slobodných kráľovských miest.²⁵ Čo je však paradoxné, približne až do počiatku 90. rokov 17. storočia nebadáť, že by kráľovský dvor prejavoval enormný záujem o obsadenie postu mestského komorníka v Trenčíne katolíkom, nakoľko v rokoch 1670 – 1690 nezriedka túto pozíciu zastávali ešte evanjelici. Príčina ale tkvie v tom, že Dvor mal prioritne záujem o „rekatolizáciu“ kľúčových pozícií v správe miest, a to prostredníctvom dosadenia svojich ľudí na miesta richtára, notára, senátorov, ale napríklad i mestských kapitánov. V tom čase bol nedostatok vhodných adeptov, keďže popri katolicizme mali takéto osoby disponovať príslušným vzdelaním i majetkovými pomermi.²⁶

Preto tu v tomto období nachádzame v úrade komorníka ešte i potomkov bývalých popredných evanjelických rodov, akými boli Cejslovci, Dubraviusovci, Kotúčovci, Knoglerovci či Siví. Postupne však boli katolíci pretláčaní i sem a vplyv evanjelikov v tomto orgáne strácal na význame. Prvým katolíkom zvoleným za komorníka po potlačení magnátskeho hnutia bol Mikuláš Berdóci, ktorý zastával komornícky úrad v roku 1674.²⁷ Berdóci i ďalší, ktorých presadzovali na reštaurácii magistrátu zástupcovia Uhorskej komory, patrili zvyčajne k nováčikom v mestskej správe. Šancu presadiť sa tak dostalo mnoho dovtedy „neznámych“ osôb a bolo len na nich, ako sa dokážu ponúknuť príležitosti zhostiť.

Komorníkovi za výkon zvereného úradu prislúchali aj isté peňažné a materiálne benefity. Plat trenčianskeho komorníka sa v 17. storočí veľmi nemenil, viac-menej bol od

22 DUCHOŇ, Michal. Rodinné väzby v prostredí mestských elit na príklade Modry, Pezinka a Svätého Jura v rokoch 1600 – 1720. In: *Forum historiae* [online], 2012, roč. 6, č. 1, s. 36, [cit. 30. 5. 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.forumhistoriae.sk/documents/10180/29296/duchon.pdf>>.

23 BÁTORI, Ingrid – WEYRAUCH, Erdmann (Eds.). *Die Bürgerliche Elite der Stadt Kitzingen*. Stuttgart : Klett-Cotta, 1982. 953 s.; BRINDZA, P. *Genealogický pohľad...*, s. 19.

24 BRINDZA, P. *Mestskí kapitáni...*, s. 30-31.

25 FELHŐ, Ibolya. A szabad királyi városok és a magyar kamara a XVII. században. In: *Leveltári Közlemények*, 1946, roč. 24, s. 209-267; NÉMETH, H. István. *Várospolitikai és gazdaságpolitika a 16. – 17. századi Magyarországon. Afélsőmagyarországi városszövetség*. Budapest : Gondolat, 2004. 528 s.

26 NÉMETH, H. István. Európska doktrína, alebo uhorská špecialita? Zásahy štátu a rekatolizácia miest v Uhorsku v priebehu 17. storočia. In: *Historický časopis*, 2009, roč. 57, č. 4, s. 641-657.

27 BRINDZA, P. *Genealogický pohľad...*, s. 171.

polovice 16. storočia stály – pohyboval sa v rozmedzí 12 – 16 zlatých, z naturálií mu patrilo sud prvovárkového piva, 12 kvartálov obilia a 25 okovov vína.²⁸ V inštrukcii pre mestského komorníka Jána Drozdíka z roku 1632 je uvedený jeho plat vo výške 16 zlatých a 24 štvrtín obilia.²⁹ Zmenu výšky platu na 25 zlatých sme zaznamenali až v roku 1667.³⁰

Povinnosťou mestského komorníka bolo čo možno najefektívnejšie spravovať a vynakladať peniaze mesta na jeho rozvoj a všeobecný prospech. Voči nižším, najmä hospodárskym zamestnancom mesta mal komorník aj isté kontrolné kompetencie, pretože práve tí mu predkladali svoje účty na schválenie. Účtovné registre mestského komorníka podliehali ale schváleniu celej mestskej komunity. V niektorých rokoch sme zaznamenali, že jednotlivé položky v registri kontroloval richtár, prípadne notár, no v konečnom dôsledku ich schvaľovala celá mestská komunita. V Košiciach napríklad za kontrolu mestských účtov zodpovedal tribún ľudu (Vormund, Orator).³¹ Ak boli položky vyúčtované správne, zvykli k nim v Trenčíne dopísať latinské „recte“, no ak sa vyskytli nejaké nezrovnalosti, položky boli označené slovom „difficultates“ a v blízkej dobe musel komorník predložiť relevantné doklady, že peniaze vyúčtoval správne a nič si z mestskej kasy neprisvojil. Roku 1623, keď bol trenčianskym komorníkom Ján Blatnický, došlo k vážnemu sporu medzi ním a mestom, ktoré ho obvinilo zo sprenevery pomerne značnej sumy 860 zlatých. Revíziou účtov kvôli objektívnosti boli poverení nielen zástupcovia mesta, ale i vybraní predstavitelia Trenčianskej stolice, celkovo dvanásť osôb označených ako „exactores rationum“. ³² Celý spor sa ťahal ešte takmer desaťročie aj vzhľadom na to, že Ján Blatnický požičal v minulosti z vlastných prostriedkov mestu Trenčín 568 zlatých, ktoré, ako on tvrdil, mu mesto odmietlo vrátiť. ³³ Ján Blatnický si tieto peniaze z mestskej kasy pravdepodobne refundoval sám, čím vznikol predmetný schodok. Zdá sa ale, že predsa si len z mestských peňazí zobral viac ako mal, pretože roku 1632 sa obligácnou listinou zaviazal navrátiť mestu 200 zlatých, pričom sa uvádza, že zvyšných 660 zlatých mu richtár a rada Trenčína na jeho veľké prosby odpustili, lebo vraj vykonával úrad komorníka v ťažkých časoch. ³⁴ Spor zašiel tak ďaleko, že vzájomná nevraživosť medzi oboma spornými stranami vyvrcholila až Blatnického odchodom z mesta. Dňa 8. októbra 1631 totiž predal za 250 zlatých svoj dom, ktorý stál z jednej strany vedľa Hornej mestskej brány a z druhej strany susedil s domom bývalého majiteľa Pavla Tekeneyeho, Gašparovi Iľešházymu, ktorý chcel oba domy spojiť. ³⁵ Vzhľadom na Blatnického nezrovnalosti v mestských účtoch ho v nasledujúcich rokoch mešťania vylúčili zo zastávania akýchkoľvek mestských úradov. V nadchádzajúcich

28 KARLÍKOVÁ-THURZOVÁ, Jana. Mestskí zamestnanci v stredovekom Trenčíne (1531 – 1635). In: *Trenčianske kultúrne rozhľady*, 1980, roč. 1, č. 3, s. 15.

29 BERNÁTOVÁ, Viera. Taliani v Trenčíne v 16. a 17. storočí v prameňoch trenčianskeho archívu. In: *Slovenská archivistika*, 2003, roč. 38, č. 2, s. 35.

30 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Prijmy a výdavky 1666 – 1668, nespr., fascikel ročník 1667. V porovnaní s Košicami bol trenčiansky komorník veľmi slabo platený. Košické mestské domínium spravovali síce dvaja volení úradníci-komorníci, ktorých plat na prelome 17. a 18. storočia dosahoval cca 120 zlatých, avšak aj rozsah ich hospodárskej agendy bol podstatne väčší, nakoľko Košiciam patrilo približne tridsať poddanských obcí i rozsiahle mestské lesy. OSTROLUCKÁ, Milena. Správa mestského hospodárstva v Košiciach v 16. a 17. storočí. In: *Mesto a dejiny*, 2013, roč. 2, č. 1, s. 54-55.

31 OSTROLUCKÁ, M. Správa mestského..., s. 53.

32 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Listiny 1527 – 1839, inventárne číslo (ďalej inv. č.) 688.

33 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Listiny 1527 – 1839, inv. č. 738.

34 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Listiny 1527 – 1839, inv. č. 740.

35 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Listiny 1527 – 1839, inv. č. 737.

rokoch boli už mešťania vo výbere kandidáta na tento úrad opatrnejší, aby tak predišli sprenevere mestských dôchodkov i prípadným dlhotrvajúcim súdnym sporom.

Mestského komorníka usmerňovali pri plnení povinností a úloh vo vzťahu k mestu tzv. inštrukcie. Tie presne vymedzovali jeho činnosť a pole pôsobnosti. Prijaté boli azda celou obcou, no absentovali v nich napríklad sankcie pre prípad, ak by komorník nejakú činnosť počas roka odmietol vykonať. Inštrukcie by sa dali zhrnúť do nasledovných bodov:³⁶

1. Výber úroku z kostolných peňazí od vymenovaných osôb.
2. V riadnom čase vybrať a zhromaždiť ročné dane a kontribúcie do mestskej pokladnice od poverených úradníkov.
3. Vyberať aj tzv. „drábske peniaze“ od obyvateľov v meste, v predmestí a „Humnách“ s vedomím richtára a senátorov na sv. Juraja a sv. Michala, jednotlivo po 17 denárov od domu a usadlostnej pôdy. Podobne vybrať dane aj na sv. Jakuba.³⁷
4. Od poddaných v Žabinci „drábske peniaze“ vyberať nemal, nakoľko tí sú oslobodení od platenia za stráženie mestských brán v čase jarmokov a trhov.
5. Od poddaných z Ľuborče vybrať cenzus na sv. Juraja a Michala, vždy 4 zlaté.
6. Od poddaných z Ľuborče počiatkom Veľkého pôstu vybrať 15 kvartálov jačmeňa, tie potom zasiať na mestských poliach pre potreby mestského pivovaru.
7. Vo vhodnom čase vyberať dávky od mlynov.
8. Od „krámkov“ počas trhov a jarmokov vyberať mestskú daň.³⁸
9. Spoločne s mestským písarom (ministeriálom) viesť registre pre jednotlivé poddanské obce, pre predmestie a vnútorné mesto.
10. Za 15 dní po uložení kontribúcie majú osoby poverené výberom podať vyúčtovanie. Tých, ktorí nezaplatili, treba odovzdať richtárovi, aby ich on väzením prinútil zaplatiť.
11. Ihneď po Novom roku spoločne s notárom má povinnosť oddeliť peniaze určené pre kostol, školu, chudobinec, ako i sirotské peniaze a starostlivo ich opatriť.
12. Ešte pred fašiangami má povinnosť spoločne s richtárom zaobstarať pre mesto najlacnejšie víno a uložiť ho do mestských pivníc. V roku 1636 sa už konštatuje, že o kúpe vína má dať informáciu richtárovi a senátu a má si vyžiadať dvoch senátorov, aby mu s kúpou pomáhali.
13. Pri nalievaní vína do sudov majú byť prítomní dvaja senátori, ktorí potvrdia registry.
14. Má dozor nad krčmármi, aby sa v mestských krčmách čapovalo len mestské víno.
15. Má dozerať, aby sa hosťom dostalo najviac tri holby mestského vína pri ich pohostení v prítomnosti richtára alebo niektorého senátora.
16. Po vybednení vína má komorník povinnosť uložiť sudy na suché miesto.
17. Príjmy a výdavky má komorník zapisovať do registrov a má tiež dbať na to, aby sa kvôli nezaplateným účtom za víno nedostalo mesto do dlžôb.

36 ŠTIBRANÝ, V. *Príspevok k dejinám...*, s. 74-75. ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Príjmy a výdavky 1632 – 1638, nespr., inštrukcie z roku 1636.

37 Tzv. jurskú a michalskú daň platili mešťania od domov a usadlostnej pôdy a jej výška bola stanovená na 17 denárov. Želiari a podželiari bývajúci v meste, predmestských štvrtiach a poddanských obciach mali platiť iba jakubskú daň, ktorej výška nebola striktné definovaná, mestská rada ju určovala zrejme podľa potreby v rozpätí 25 – 50 denárov pre želiarov s domom a 12 – 25 denárov pre podželiarov. Zo Žabinca (mestskej časti) sa jakubská daň neodvážala, nakoľko miestni obyvatelia strážili mestské brány v čase jarmokov a trhov (pozri bod 14). HORVÁTH, Pavel. Trenčín v období novoveku (1526 – 1848). In: ŠÍŠMIŠ, Milan (Ed.). *Trenčín. Vlastivedná monografia I*. Bratislava: Alfa, 1993, s. 98.

38 Od polovice 17. storočia prešla táto povinnosť na nových mestských funkcionárov, tzv. výbercov trhových poplatkov (*exactores fori*).

18. Ak víno zoctovateľa alebo sa inak znehodnotilo, nemá vyjsť na škodu, ale má sa odpredať za polovičnú cenu.
19. Okov má mať 32 pŕnt, ich počet má komorník zapisovať do registrov.
20. Komorník spolu s richtárom a mestským kapitánom sa majú postarať, aby žatva na mestských poliach prebehla v poriadku, taktiež majú zabezpečiť vysiatie obilia na jar a pred zimou, ako aj uskladnenie sena, slamy a iného krmiva.
21. Z mestského sladu má dať variť pivo do mestského pivovaru. Ak by množstvo obilia na varenie piva z mestských polí nebolo dostačujúce, má zabezpečiť jeho kúpu.
22. Spoločne s richtárom sa má postarať, aby každý z ľuborčianskych poddaných zaviezol po 10 kmeňov k mlynom na vykresanie brvien. Z jedného stromu sa má vykresať aspoň 6 brvien na opravu mosta.
23. Mestským zamestnancom má povinnosť vyplácať peňažné a naturálne mzdy (iba tým vyšším).³⁹ Nižšie postaveným zamestnancom vyplácali mzdy fiziernici; niektorí výbercovia mali priamy podiel na vybranej dani, ktorá sa im poukázala ako mzda (výberca mostných poplatkov). Časť naturálnych platov zabezpečoval aj pivovarský hospodár vo forme piva a mláta.
24. Jednotlivé dôchodky mesta má starostlivo zapisovať a urobiť z každého sumár.
25. Hlavné výúčtovanie predkladať na výzvu richtára okolo adventu.

Vyhotoviť register komorníka nebola vôbec jednoduchá záležitosť. Od roku 1649 ho máme prvýkrát zachovaný v knižnej forme.⁴⁰ Istú viazanú podobu mal aj predtým, čo si iste vyžadovala potreba prehľadnosti, ale i množstva a rozsahu tak agendy, ako i samotného registra. Register ročného zúčtovania komorník pravdepodobne nespisoval sám, pretože z 9. a 10. decembra 1675 sa nám zachoval konkrétny doklad, ktorý informuje, čo všetko sa z mestských zásob minulo na dve pohostenia, resp. obedy úradníkom, ktorí spisovali register komorníka. Zo zoznamu upútajú pozornosť napríklad slimáky, ale i cudzokrajné korenie a dva citróny v hodnote 20 denárov, ktoré boli v tej dobe iste exkluzívnym zahraničným tovarom.⁴¹

Komornícke účtovné registre mali počas 17. storočia viac-menej ustálenú formu, ktorú ilustrujeme na jednom takom z roku 1661.⁴² Register začínal vínnym účtom tvoriacim takmer polovicu celej agendy. Potom nasledovali menšie položky na strane príjmov – z mostov, poplatky zestskej váhy, dávky vybrané na sv. Juraja, na sv. Michala a na sv. Jakuba. Následne bol zaznamenaný príjem z varenia a predaja mestského piva, poplatky od „krámov na rýnku“ a z „krámov medzi bránami“, osobitne sa evidovalo jarmočné od židov a brežné od mlynárov, až napokon príjmovú časť uzatvárajú vybrané poplatky z poddaných dedín. Výdavková časť mala tiež svoju ustálenú formu. Ako prvé sú zaevidované platy

39 V roku 1659 poukázal peňažné a naturálne mzdy nasledovne: richtárovi 35 zl. a 35 kvartálov obilia; notárovi 100 zl. a 20 kvartálov obilia; dvom mestským kapitánom spolu 40 zl.; rektorovi školy 50 zl. a 40 kvartálov obilia; fiškárovi 30 zl. a 10 kvartálov obilia; podnotárovi 25 zl.; farárovi 40 kvartálov obilia; organistovi 50 zl. a 11 kvartálov obilia; ministeriárovi 25 zl. a 12 kvartálov obilia; sám sebe vyplatil 16 zl.; diakonovi 16 kvartálov obilia; učiteľovi v škole 12 kvartálov obilia; zvonárovi 2 kvartále obilia. In: ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Príjmy a výdavky 1659 – 1662, nespr., fascikel ročník 1659.

40 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Príjmy a výdavky 1645 – 1649, nespr., fascikel ročník 1649.

41 Účet za pohostenie úradníkom pozri v prílohe D tejto štúdie. ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Príjmy a výdavky 1674 – 1675, nespr., fascikel ročník 1675. Zmienku o cudzokrajnom ovocí ako bežnom obchodnom artikli cudzokrajných kupcov, ktorí svoj tovar ponúkali vo väčších obchodných centrách, sme našli aj v roku 1689, kedy Ján Ferdinand Stibig, fiškál moravských panstiev Juraja Iľešházyho, informuje, že pomaranče už nezohnal, a preto kúpil citróny. ŠA Bytča, f. Rodové archívy 1334 – 1964, Rod Iľešházy z Dubnice (1220) 1270 – 1915, Korešpondencia I 1570 – 1689, katalógové číslo 2982, list zo dňa 6. marca 1689.

42 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Príjmy a výdavky 1659 – 1662, nespr., fascikel ročník 1661.

mestských zamestnancov v peniazoch, po nich sa zaznačili výdavky z rozhodnutia richtára a senátorov (ex commisione domini judicis et senatoribus). V ďalšej časti sú poznačené rozličné výdavky mesta a paholkom v mestskom majeri. Osobitne sa evidoval počet vydaného obilia (raže), ktoré sa poskytovalo ako naturálny príjem mestským zamestnancom. Register zakončujú prehľady zakúpeného obilia (jačmeň, raž, ovos), pohánky a chmeľu, ktoré sa v prípade nedostatku z vlastných zdrojov zakupovali poväčšine v okolí Trenčína.

Príloha A:

Archontologický prehľad trenčianskych mestských komorníkov v rokoch 1601 – 1700⁴³

Voľby sa konali zvyčajne 27. decembra predchádzajúci rok

Rok	Mestský komorník	Rok	Mestský komorník
1601	Juraj Tkadlec (<i>Tkadlec</i>)	1651	Ondrej Sívý (<i>Szywy</i>) – vzdal sa funkcie Samuel Müller (<i>Müller</i>) – zvolený dodatočne
1602	Michal Bobocký (<i>Bobotsky Mensator</i>)	1652	Tobiáš Jón (<i>Jon</i>)
1603	Michal Stolár (<i>Stolar</i>)	1653	Štefan Ďurďoviansky (<i>Gyurgiovansky</i>)
1604	Mikuláš Mako (<i>Mako</i>)	1654	Tobiáš Jón (<i>Jon</i>)
1605	Mikuláš Vizkelety (<i>Wiskelethy</i>)	1655	Andrej Portitoris (<i>Portitoris</i>)
1606	Michal Šuškovič (<i>Susskowskyth</i>)	1656	Ján Burian (<i>Burian</i>)
1607	Ján Slávka (<i>Slawka</i>)	1657	Ján Potáč (<i>Potacz</i>)
1608	Šimon Markovický (<i>Markowiczky</i>)	1658	Štefan Ďurďoviansky (<i>Gyorgioviansky</i>) †1658 Gašpar Putanec (<i>Putanecz</i>) – zvolený dodatočne
1609	Ján Simanátor (<i>Simanator</i>)	1659	Štefan Demián (<i>Demian</i>)
1610	Mikuláš Zlatovský (<i>Zlatowsky</i>)	1660	Juraj Burian (<i>Burian</i>)
1611	Andrej Silvay (<i>Slywon</i>)	1661	Eliáš Sleziansky (<i>Sleziansky</i>)
1612	Juraj Tanáč (<i>Tanacz</i>)	1662	Izák Ujhely (<i>Uyhely</i>)
1613	Peter Platnier (<i>Platnier</i>)	1663	Ján Nigrini (<i>Nigrin</i>)
1614	Štefan Omasta	1664	Jakub Bohuš (<i>Bohuss</i>)
1615	Ján Trebnícenus (<i>Trebnicenus</i>)	1665	Ján Pohorský (<i>Pohorszky</i>)
1616	Daniel Černey (<i>Czerney</i>)	1666	Michal Demetri (<i>Demetri</i>)
1617	Daniel Černey (<i>Czerney</i>)	1667	Daniel Dubravius (<i>Dubravius</i>)
1618	Leonard Čál (<i>Czall</i>)	1668	Mikuláš Rácky (<i>Raczky</i>)
1619	Daniel Černey (<i>Czerney</i>)	1669	Mikuláš Rácky (<i>Raczky</i>)
1620	Mikuláš Lehotský (<i>Lehotsky</i>)	1670	Baltazár Sívý (<i>Szivy</i>)
1621	Leonard Čál (<i>Chall</i>)	1671	Štefan Dubravius (<i>Dubravius</i>)
1622	Juraj Demián (<i>Rastoczky</i>)	1672	Andrej Kubínsky (<i>Kubinszky</i>)
1623	Ján Blatnický (<i>Blatnicenus</i>)	1673	Ján Kotúč (<i>Kotučz</i>)

43 Údaje čerpané predovšetkým z: ŠA Bratislava, pob. Trenčín, Protokoly z rokov 1601 – 1698, šk. 4 – 14, sign. KN/I-11 – 39; Príjmy a výdavky 1601 – 1700, nespr.

1624	Štefan Omasta (<i>Omaztha</i>) – odišiel do služieb Gašpara Ilešházyho Andrej Silvay (<i>Szliwon</i>) – zvolený dodatočne	1674	Mikuláš Berdóci (<i>Berdoczy aliter Szabo</i>)
1625	Mikuláš Koyš (<i>Kogiss</i>)	1675	Ján Landič (<i>Landich</i>)
1626	Juraj Demián (<i>Rastoczky</i>)	1676	Ján Kürthy (<i>Kurthy</i>)
1627	Juraj Demián (<i>Demiany</i>)	1677	Štefan Jaroš (<i>Jaross</i>)
1628	Juraj Bobocký (<i>Bobotsky</i>)	1678	Ján Komín (<i>Komíny</i>)
1629	Juraj Melko (<i>Melko</i>)	1679	Zachariáš Sivý (<i>Szivy</i>)
1630	Gabriel Nosický (<i>Nosiczki</i>)	1680	Ján Krištof Knogler (<i>Knogler</i>)
1631	Juraj Demián (<i>Demiani alias Rasstoczky</i>)	1681	Michal Kubínsky (<i>Kubiny</i>)
1632	Ján Drozdík (<i>Drozdik</i>)	1682	Mikuláš Drietomský (<i>Drietomay</i>) †3. 4. 1644 Trenčín ⁴⁴
1633	Mikuláš Koyš (<i>Koyss</i>)	1683	Štefan Černey (<i>Czerney</i>)
1634	Pavol Tekeney (<i>Tekeney</i>)	1684	Ján Drozdík (<i>Drozdik</i>)
1635	Andrej Silvay (<i>Sliwon</i>)	1685	Ján Dvorník (<i>Dwornyhy</i>)
1636	Juraj Bobocký (<i>Bobotsky</i>)	1686	Pavol Gyarmathy (<i>Gyarmathy</i>)
1637	Andrej Pokabello (<i>Pocabello alias Kreszach</i>)	1687	Adam Cejzl (<i>Čeisl</i>)
1638	Andrej Pokabello (<i>Pokabello</i>)	1688	Ján Cejzl (<i>Czeisl</i>)
1639	Martin Lehotský (<i>Lehotsky</i>)	1689	Martin Ladislaides (<i>Ladislaides</i>)
1640	Daniel Petrovicius (<i>Petrovicius</i>)	1690	Daniel Demián (<i>Demian</i>)
1641	Ján Vrana (<i>Wrana</i>)	1691	Samuel Klátovský (<i>Klatowszky</i>)
1642	Václav Cejzl (<i>Czeyzl</i>)	1692	Ján Škultéty (<i>Scultety</i>)
1643	Pavol Odrik (<i>Odryk</i>)	1693	Pavol Bohuš (<i>Bohuss</i>)
1644	Ján Kotúč (<i>Kotuch</i>)	1694	Ján Turnay (<i>Turnay</i>)
1645	Andrej Černey (<i>Cherney</i>)	1695	Tobiáš Rayšel (<i>Rayschel</i>)
1646	Andrej Černey (<i>Cherney</i>)	1696	Ján Ďurďoviansky (<i>Gyurgyowanszky</i>)
1647	Štefan Porubský (<i>Porubski</i>)	1697	Samuel Podhorský (<i>Podhorszky</i>)
1648	Juraj Silvay (<i>Silvay</i>)	1698	Ján Ladislaides (<i>Ladislaides</i>)
1649	Andrej Kubranský (<i>Kubransky</i>)	1699	Gašpar Baltazár Cauner (<i>Czauner</i>)
1650	Daniel Lipský (<i>Lypsky</i>)	1700	Štefan Lipský (<i>Lipszky</i>)

44 ŠA Bratislava, Zbierka cirkevných matrik (ďalej ZCM), rím. kat., Trenčín, zomretí 1672 – 1725, inv. č. 2359, s. 619.

Príloha B:
Archontologicko-biografický profil trenčianskeho mestského komorníka Jána Krištofa Knoglera

Meno, priezvisko a jeho varianty: Ján Krištof Knogler (Knogler, Knebler, Knogler)

Dátum a miesto narodenia: 15. december 1630 Trenčín⁴⁵

Dátum a miesto úmrtia, resp. pochovania: zomrel 18. apríla 1698 v Trenčíne⁴⁶ a pochovaný bol dňa 21. apríla 1698 na evanjelickom cintoríne v Trenčíne⁴⁷

Pôvod predkov, etnická príslušnosť: predkovia mali rakúsky pôvod, do Uhorska prišiel jeho otec Maximilián Knogler z náboženských dôvodov okolo roku 1630 z mestečka Pirach (Pierach)⁴⁸

Rodičia a súrodenci: otec Maximilián Knogler († pred 1634), lekárnik a trenčiansky mešťan, matka Mária Schönknechtin, neskoršie druhýkrát vydatá za Blažej Stýffera, nemeckého krajčírka na dvore Ilešházyovcov. Súrodenci nie sú známi.⁴⁹

Vlastná rodina: dvakrát ženatý, prvá manželka Judita Abrahámiová (*cca 1622 – †cca 1685), s ktorou sa oženil v roku 1652; druhá manželka Kristína Lazániová, vdova po trenčianskom mešťanovi Mikulášovi Petrinovi, s ktorou sa oženil v roku 1686. Z prvého manželstva je doložených päť detí, druhé manželstvo bolo pravdepodobne bezdetné. Syn Samuel a dcéra Judita zomreli v detskom veku, dospelosti sa dožila dcéra Katarína (*december 1654 – †28. 2. 1720 Trenčín), vydatá najskôr za Zachariáša Sivého a neskoršie za Jána Škultétyho; syn Ján, ktorý študoval evanjelickú teológiu v Jene (*cca 1660 – †13. 11. 1698 Trenčín); a napokon posledný syn Daniel (*6. 4. 1664 Trenčín – †12. 10. 1736 Trenčín), najskôr ženatý so Zuzanou Cejslovou (*cca 1668) a neskoršie s Magdalénou Kürthyovou, vdovou po trenčianskom senátorovi Pavlovi Bohušovi (†1714).⁵⁰

Vzdelanie: pravdepodobne absolvent domácej trenčianskej evanjelickej školy, univerzitné štúdiá absolvoval v Padove, Štrasburgu a Bazileji, roku 1655 sa stal lekárom⁵¹

Zamestnanie: lekárnik⁵²

Bydlisko: bližšie nelokalizovaný dom v Trenčíne, ktorý on sám označil za svoju rezidenciu

Majetkové pomery: vlastnil aj ďalší dom v predmestí Trenčína; želiarske stavenie zvané Bohemutowsky hoštak; hospodárske stavby ako pivovar, stodoly, pálenicu a viacero záhrad a pozemkov (kopanic) v extraviláne Trenčína⁵³

Sociálna (stavovská) príslušnosť: príslušník najbohatšej vrstvy trenčianskeho patriciátu

45 *Slovenský biografický slovník* 3. (ďalej SBS 3) Martin : Matica slovenská, 1989, s. 123, heslo Knogler, Ján Krištof; ŠÍŠMIŠ, Milan. Z osudov rakúskej exulantskej rodiny Knoglerovcov na Slovensku v 17. – 18. storočí. In: KOKOJANOVÁ, Michaela (Ed.). *Mešťané, šlechta a duchovenstvo v rezidenčných mestech novověku (16. – 18. století)*. Prostějov : Muzeum Prostějovska v Prostějově, 1997, s. 271.

46 SBS 3, s. 123, heslo Knogler, Ján Krištof.

47 ŠA Bratislava, ZCM, rím. kat. Trenčín, matrika zomretých 1672 – 1725, inv. č. 2359, s. 661.

48 ŠÍŠMIŠ, M. Z osudov rakúskej..., s. 271.

49 SBS 3, s. 123, heslo Knogler, Ján Krištof; ŠÍŠMIŠ, M. Z osudov rakúskej..., s. 271.

50 SBS 3, s. 123, heslo Knogler, Ján Krištof; ŠÍŠMIŠ, M. Z osudov rakúskej..., s. 270-275; ŠA Bratislava, ZCM, rím. kat. Trenčín, matrika zomretých 1672 – 1725, inv. č. 2359, s. 663, 741; matrika zomretých 1727 – 1772, inv. č. 2360, s. 722.

51 SBS 3, s. 123, heslo Knogler, Ján Krištof.

52 ŠÍŠMIŠ, M. Z osudov rakúskej..., s. 271.

53 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Testamenta 1670 – 1699, nespr., testament zo dňa 26. februára 1698.

Náboženská príslušnosť: stúpenec reformácie, člen trenčianskej evanjelickej cirkvi a. v.⁵⁴
Verejné (úradné) funkcie: 1665 – 1698 člen širšej mestskej rady Trenčína; 1665 – 1666 správca mestského solného skladu v Trenčíne; 1668 správca trenčianskeho mestského pivovaru; 1670 – 1672, 1679 trenčiansky predmestský kapitán; 1680 trenčiansky mestský komorník; 1690 – 1691 trenčiansky mestský inšpektor jatiek; 1690 – 1691 trenčiansky mestský fiziernik⁵⁵

Pamiatky: v Štrasburgu vydal roku 1653 dve diela, prvé s názvom *Problemata physica miscellanea* a druhým bola dizertácia z oblasti anatómie *Theoremata anatomica miscellanea de variis humanis corporis partibus*. V Bazileji mu v roku 1655 vyšlo dielo *Theses inaugurales miscellaneae*.⁵⁶ Autor zápisov vo viacerých mestských knihách a písomnostiach najmä účtovného charakteru z rokov, kedy zastával mestské funkcie; v roku 1680 vyhotovil napríklad viazanú knihu – register mestských účtov.⁵⁷ Zachoval sa odtlačok jeho prsteňovej pečate z roku 1674, kde používal meštiansky znak, ktorého obsahom bol lekárnický mažiar s bylinkami (symbol lekárnikov), nad znakom sa nachádzali jeho iniciály H-K-K (Hans Kristoph Knogler).⁵⁸

Obr. 1: Pečat Jána Krištofa Knoglera, 1674

54 Napríklad v rokoch 1677 – 1678 bol členom vonkajšej mestskej rady Trenčína za stranu evanjelikov a aj v čase svojej smrti sa spomína ako „luterán“.

55 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Protokoly z rokov 1665 – 1698, šk. 10 – 14, sign. KN/I-32 – 39, zoznamy funkcionárov z rokov 1665 – 1698.

56 SBS 3, s. 123, heslo Knogler, Ján Krištof.

57 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, MG TN, Prijímy a výdavky 1680, nespr., register mestského komorníka.

58 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Testamenta 1670 – 1699, nespr., testament zo dňa 17. marca 1674.

Príloha C:**Archontologicko-biografický profil trenčianskeho mestského komorníka Andreja Kubínského mladšieho**

Meno, priezvisko a jeho varianty: Andrej Kubínsky mladší (Kubinsky, Kubinszky, Kubini, Kubiny, Kubyny)

Dátum a miesto narodenia: dátum narodenia neznámy, pravdepodobne v Trenčíne

Dátum a miesto úmrtia, resp. pochovania: † medzi 3. aprílom a 23. májom 1685 v Trenčíne, pochovaný pravdepodobne na tamomšom cintoríne⁵⁹

Pôvod predkov, etnická príslušnosť: šľachtic, etnický Slovák. Nobilitáciu získal Andrej Kubínsky starší s manželkou Katarínou Zlatovskou a deťmi Andrejom mladším, Jánom, Jakubom a Katarínou od Ferdinanda III. dňa 26. novembra 1646.⁶⁰

Rodičia a súrodenci: otec Andrej Kubínsky starší († pred 1668), matka Katarína Zlatovská, neskoršie vydatá za Andreja Andrisa. Doložení sú traja súrodenci – sestra Katarína, brat Jakub, ktorý pôsobil ako kňaz (páter), a ďalší brat Michal, ženatý s Katarínou Cejslovou.⁶¹

Vlastná rodina: dvakrát ženatý, prvá manželka Barbora Tarnóciová († pred 1695), druhýkrát ženatý s Katarínou Nigríniovou († 11. august 1702 Trenčín). Z prvého manželstva pochádzali traja synovia – Adam, Juraj a Štefan, druhá manželka mu porodila syna Pavla a dve dcéry – Dorotu a Annu.⁶²

Vzdelanie: pravdepodobne navštevoval mestskú školu v Trenčíne

Zamestnanie: neznáme

Bydlisko: bližšie nešpecifikovaný dom v Trenčíne

Majetkové pomery: v meste Trenčíne vlastnil tzv. Mihalkowsky dom, ďalší dom a majer mal v predmestí Trenčína spolu s viacerými lúkami a poliami v extraviláne mesta. K jeho nehnuteľnému majetku patrili aj dva vinohrady, a to v Záblatí a Istebníku. Disponoval aj značnou finančnou hotovosťou (viac ako tisíc zlatých) a patrilo mu i viacero strieborných vecí (strieborné pásy, konvička, pohár) a ďalších 2½ libry striebra ako i osem, pravdepodobne zlatých, prsteňov.⁶³

Sociálna (stavovská) príslušnosť: príslušník najbohatšej vrstvy trenčianskeho patriciátu

Náboženská príslušnosť: pravdepodobne evanjelik a. v.⁶⁴

Verejné (úradné) funkcie: 1667 – 1676 člen širšej mestskej rady Trenčína; 1668, 1670 správca trenčianskeho mestského špitála; 1669 správca trenčianskeho mestského pivovaru; 1672 trenčiansky mestský komorník; 1673 správca trenčianskeho mestského

59 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Testamenta 1670 – 1699, nespr., testament zo dňa 3. apríla 1685. Testament bol verejne publikovaný pred mestskou radou Trenčína dňa 23. mája 1685, smrť nastala teda krátko pred týmto dátumom.

60 KEMPELEN, Béla. *Magyar nemes családok*. Budapest : Arcanum DVD könyvtár, 2003, heslo Kubinszky; FEDERMAYER, Frederik. *Lexikón erbov šľachty na Slovensku I. Trenčianska stolica*. Bratislava : Hajko&Hajková, 2000, s. 118.

61 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Mestské knihy – rôzne 1657 – 1668, šk. 65, zápis zo dňa 10. marca 1668.

62 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Mestské knihy-varia. Protocollon accomodationem, divisionium, testamentarum 1669 – 1687, nepaginované, zápis zo dňa 18. apríla 1686.

63 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Testamenta 1670 – 1699, nespr., testament zo dňa 3. apríla 1685.

64 Usudzujeme tak na základe toho, že jeho príbuzný Ján Kubínsky bol na reštaurácii magistrátu 27. decembra 1676 vyvolený do širšej mestskej rady Trenčína za stranu evanjelikov, ako i zo skutočnosti, že práve v tom čase bol do vonkajšej mestskej rady Trenčína začlenený väčší počet katolíkov, a to na úkor evanjelikov, v radoch ktorých sa už ne našlo miesto pre Andreja Kubínského mladšieho.

majera; 1674 – 1680 kapitán trenčianskeho predmestia; 1681 – 1685 správca trenčianskeho sol'ného skladu⁶⁵

Pamiatky: Autor zápisov vo viacerých mestských účtovných písomnostiach z rokov, kedy zastával mestské funkcie, v roku 1672 vyhotovil napríklad viazanú knihu – register mestských účtov.⁶⁶

Príloha D:

Účet za jedlo skonsumované úradníkmi, ktorí spisovali register trenčianskeho mestského komorníka za rok 1675.

9. a 10. december 1675, Trenčín

Orig. ŠA BA, pob. TN, f. MG TN, Prijmy a výdavky 1674 – 1675, nespr., fasc. ročník 1675

Anno 1675 die 9 a 10 (decem)bris

Ex dispositione Incltyi Senatus Naložilo se na Obedy dwa pre Gich M(ilo)sty panuw počtaruw pry odbirany a rewidirowany Registra p(ana) komorassoweho učineny, wedle poradniho wecy kupenych popsany:

Koreny celeho a treneho p(ro)	10 d(enariis)
Zazworu celeho a treneho p(ro)	15 d(enariis)
Musskatoweho kwetu celeho a treneho p(ro)	25 d(enariis)
Sseffranu treneho p(ro)	15 d(enariis)
Hrebyczkuw celich trenich p(ro)	20 d(enariis)
Skoryce celeg treneg [pro]	13 d(enariis)
Ryskasse lib(er) 1½ pro	30 d(enariis)
Citrony n(ume)ro 2 p(er) d(enarios) 10 p(ro)	20 d(enariis)
Olega dreweneho p(ro)	5 d(enariis)
Na žemle a chlieb pre pryslughucyich [pro]	32 d(enariis)
Masa howazyho lib(er) 12 p(er) d(enarios) 2½ p(ro)	30 d(enariis)
Masa brawczoweho lib(er) 8 p(er) d(enarios) 4 p(ro)	32 d(enariis)
Masa telacziho lib(er) 5 p(er) d(enarios) 4 p(ro)	20 d(enariis)
Hlawyczka telaczy p(ro)	5 d(enariis)
Hus gedna wykrmena p(ro)	25 d(enariis)
Morak geden p(ro)	fl(oreno)1 d(enariis) 25
Kopuny n(ume)ro 2 p(er) d(enaros) 12 p(ro)	24 d(enariis)
Kureniecz n(ume)ro 5 p(er) d(enaros) 5 p(ro)	25 d(enariis)
Zagacz geden p(ro)	22 d(enariis)
Prasa gedno pro	14 d(enariis)

Latus fl(orenos) 5 d(enarios) 7

65 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Protokoly z rokov 1665 – 1685, šk. 11 – 12, sign. KN/I-33 – 35, zoznamy funkcionárov z rokov 1667 – 1685.

66 ŠA Bratislava, pob. Trenčín, f. MG TN, Prijmy a výdavky 1672, nespr.

Klobasy n(ume)ro 4 p(er) d(enarios) 5 a yaternicze	
n(ume)ro 2 p(er) d(enarios) 3 p(ro)	26 d(enariis)
Slaniny lib(er) ½ p(ro)	6 d(enariis)
Kapusta wlaska p(ro)	2 d(enariis)
Slimaky p(ro)	15 d(enariis)
Raky p(ro)	6 d(enariis)
Masla 2 p(er) d(enarios) 18 p(ro)	36 d(enariis)
Czesneku, czibule a petrželi p(ro)	5 d(enariis)
Soly medz 1½ p(er) d(enarios) 6 p(ro)	9 d(enariis)
Brincze lib(er) 2 p(ro)	8 d(enariis)
Syrecz gedem na rynku wzaty p(ro)	32 d(enariis)
Owotcya pro	5 d(enariis)
Pywa m(...) 22 p(er) d(enarios) 2 p(ro)	44 d(enariis)
Drew predwareny gidla p(ro)	25 d(enariis)

Latus fl(orens) 2 d(enarios) 19

Summa wsseckeg utraty a nakladku
tohto ucžiny fl(orens) 7 d(enarios) 26

ZOZNAM ARCHÍVNÝCH FONDŮ

Štátny archív Bratislava, Zbierka cirkevných matrík 1616 – 1658.

Štátny archív Bratislava, pobočka Trenčín, fond Magistrát mesta Trenčín (1000) 1318 – 1922.

Štátny archív Bytča, f. Rodové archívy 1334 – 1964.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

BÁTORI, Ingrid – WEYRAUCH, Erdmann (Eds.). *Die Bürgerliche Elite der Stadt Kitzingen*. Stuttgart : Klett-Cotta, 1982. 953 s.

BERNÁTOVÁ, Viera. Taliani v Trenčíne v 16. a 17. storočí v prameňoch trenčianskeho archívu. In: *Slovenská archivistika*, 2003, roč. 38, č. 2, s. 27-39.

BRINDZA, Peter. *Genealogický pohľad na trenčianske mestské elity v 17. storočí* [Dizertačná práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra archívniectva a PVH, 2014. 219 s.

BRINDZA, Peter. Mestskí kapitáni Trenčína v storočí stavovských povstaní. In: *Vojenská história*, 2014, roč. 18, č. 1, s. 28-43.

BRINDZA, Peter. Príspevok k problematike výskumu mestských elit v 17. storočí (na príklade Trenčína). In: *Biografické štúdie*, 2013, roč. 36, s. 211-222.

DUCHOŇ, Michal. Rodinné väzby v prostredí mestských elit na príklade Modry, Pezinka a Svätého Jura v rokoch 1600 – 1720. In: *Forum historiae* [online], 2012, roč. 6, č. 1, s. 35-47, [cit. 30. 5. 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.forumhistoriae.sk/documents/10180/29296/duchon.pdf>>.

FALLENBÜCHL, Zoltán. Archontológia. In: KÁLLAY, István (Ed.). *A történelem segédtudományai*. Budapešť : Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, 1986, s. 124-139.

FEDERMAYER, Frederik. Archontológia a jej význam pre genealogický výskum. In: *Genealogicko-heraldický hlas*, 2009, roč. 19, č. 1 – 2, s. 3-12.

- FEDERMAYER, Frederik. Gašpar Partinger (†1630). Osudy a kariéra kráľovského úradníka na prelome 16. a 17. storočia. In: KLIMEKOVÁ, Agáta – AUGUSTÍNOVÁ, Eva (Eds.). *Ján Jessenius. Slovníci na panovníckych dvoroch*. Martin : SNK, 2012, s. 220-236.
- FEDERMAYER, Frederik. *Lexikón erbov šľachty na Slovensku I. Trenčianska stolica*. Bratislava : Hajko&Hajková, 2000. 332 s.
- FELHŐ, Ibolya. A szabadság királyi városok és a magyar kamara a XVII. században. In: *Leveltári Közlemények*, 1946, roč. 24, s. 209-267.
- HORVÁTH, Pavel. Trenčín v období novoveku (1526 – 1848). In: ŠIŠMIŠ, Milan (Ed.). *Trenčín. Vlastivedná monografia I*. Bratislava : Alfa, 1993, s. 73-127.
- HRUBÁLA, Martin – POSPECHOVÁ, Petra – WITTGRÜBER, Peter. *V službách mesta : Z vývoja peziňskej samosprávy v 17. – 19. storočí*. Pezinok : Mestské múzeum Pezinok a mesto Pezinok, 2005. 89 s.
- INDRA, Bohumír. Valašskomeziříčský kronikář, trenčínsky puškař Ondřej Sivý a jeho rod na Slovensku. In: *Zpravodaj ostravské pobočky Genealogické a heraldické společnosti v Praze při Domu kultury pracujících Vítkovic v Ostravě*, 1981, roč. 3, č. 2 – 3, s. 1-6.
- KARLÍKOVÁ-THURZOVÁ, Jana. Mestskí zamestnanci v stredovekom Trenčíne (1531 – 1635). In: *Trenčianske kultúrne rozhľady*, 1980, roč. 1, č. 3, s. 14-16.
- KEMPELEN, Béla. *Magyar nemes családok*. Budapest : Arcanum DVD könyvtár, 2003.
- NÉMETH, H. István. Európska doktrína, alebo uhorská špecialita? Zásahy štátu a rekatolizácia miest v Uhorsku v priebehu 17. storočia. In: *Historický časopis*, 2009, roč. 57, č. 4, s. 641-657.
- NÉMETH, H. István. *Kassa város archontológiája : Bírák, belső és külső tanács 1500 – 1700*. Budapešť : Szentpétery Imre Történettudományai Alapítvány, 2006. 326 s.
- NÉMETH, H. István. *Várospolitikai és gazdaságpolitika a 16. – 17. századi Magyarországon. A felsőmagyarországi városszövetség. 1. – 2. zv.* Budapešť : Gondolat, 2004. 528 s.
- OSTROLUCKÁ, Milena. Správa mestského hospodárstva v Košiciach v 16. a 17. storočí. In: *Mesto a dejiny*, 2013, roč. 2, č. 1, s. 53-58.
- Slovenský biografický slovník 3*. Martin : Matica slovenská, 1989. 447 s.
- ŠIŠMIŠ, Milan. Z osudov rakúskej exulantskej rodiny Knoglerovcov na Slovensku v 17. – 18. storočí. In: KOKOJANOVÁ, Michaela (Ed.). *Měšťané, šlechta a duchovenstvo v rezidenčních městech novověku (16. – 18. století)*. Prostějov : Muzeum Prostějovska v Prostějově, 1997, s. 270-275.
- ŠTIBRANÝ, Vojtech. Príspevok k dejinám administratívy mesta Trenčína do roku 1870. In: *Sborník archivních prací*, 1956, roč. 6, č. 1, s. 51-104.